

Koldingbogen

ÅRSTAL:	1983
FORFATTER:	Leo E. Frederiksen
TITEL:	Genbrug for at overleve
KORT RESUME:	Kolding afdelingen af Landsforeningen til Arbejdsløshedens Bekæmpelse (LAB) 1943-48, primært omkring genbrugsprojekter.

Genbrug for at overleve

af Leo E. Frederiksen

Koldingafdelingen af Landsforeningen til Arbejdsløshedens Bekæmpelse (L.A.B.) var stiftet i 1938 på baggrund af 30ernes arbejdsløshed.

1. april 1943 begyndte jeg som forretningsfører for L.A.B. Kort forinden var L.A.B. i Kolding blevet rekonstrueret og forretningsudvalget bestod på dette tidspunkt af konsul Johs. Grønborg, overlærer C. D. Nygaard og direktør K. Nørgaard.

Min opgave var:

1. at få overblik over og udbygge de forskellige beskæftigelsesforanstaltninger, der var påbegyndt,
2. at få de ressourcer, der var samlet siden krigens begyndelse udnyttet rationelt,
3. at oparbejde et godt forhold til erhvervslivet,
4. at få et udbygget samarbejde med arbejdsformidlingen og socialvæsenet,
5. at udbygge kontorets virksomhed også som serviceorgan.

For at sætte dette i relief kunne man i dagbladene den 27. februar 1943 læse den her gengivne annonce indsat af Det tyske Arbejdsanvisningskontor.

Trods dette blev en række beskæftigelsesfremmende foranstaltninger sat i gang. Det var en forudsætning for dem alle, at de økonomisk hvilede i sig selv.

Noget af det vigtigste var ind-

samlingen af køkkenspild. L.A.B. havde i efteråret 1942 besluttet at gøre et energisk fremstød for spildsagen. Byens kvindeorganisationer udpegede en kreds af damer, der påtog sig systematisk at gå hele byen igennem opgang for opgang for at tale med hver enkelt

husmoder om, hvor vigtigt det var at indsamle køkkenspild. Formand for L.A.B.s kvindeudvalg var Johanne Larsen, i øvrigt medvirkede Kirstine Andersen, Andrea Jørgensen, Anine Lind, Doris Muchitsch, Elise Nendel og Esther Schmidt.

BEMÆRK!

Det tyske Arbejdsanvisningskontor

er aaben:

Hver Mandag i Vejle, Hotel „Royal“, Telefon 2500, fra Kl. 9—13 og 14—17.

Hver Tirsdag og Onsdag i Fredericia, Det tyske Konsulat, Vendersgade 37, Telefon 42, fra Kl. 9—13 og 14—17.

Hver Torsdag i Kolding, Det tyske Konsulat, Haderslevvej 25, Telefon 1228, fra Kl. 9—13 og 14—16^{1/2}.

Hver Fredag i Haderslev, Nørregade 8, Telefon 823, fra Kl. 9—13 og 14—17.

Hver Lørdag i Esbjerg, Hotel Spangsberg, Telefon 1755, fra Kl. 9—13 og 14—17.

Specielt søges: Alle Slags Haandværkere, Murere, Tømrere, Snedkere, Maskinarbejdere, Skrædere, Skomagere o. s. v., samt Bygningsarbejdere, og ulaglærte Arbejdere som Fabrikarbejdere, Kularbejdere og Sporvognskonduktører.

Endvidere: Kvindelig Arbejdskraft f. Eks. Sporvognskonduktører, Fabrikarbejdersker, Stuepiger, Husassistenter samt Køjomfruer til Hoteller.

Personlig Fremstilling nødvendig.
Legitimationspapirer medbringes.

Denne kampagne gav et overraskende godt resultat. L.A.B.s årsberetning fra 1943 fortæller, at mens der i 1942 var indsamlet 505.000 kg vådt spild, var mængden i 1943 vokset til 840.900 kg spild, og antallet af beskæftigede steg fra syv til 10 mand. De otte af disse arbejdede i hver sit bydistrikt som de besøgte regelmæssigt indtil tre gange om ugen.

Spildsamler i Slotsgade.

Det våde spild blev kogt på L.A.B.s kogeanlæg i Vifdam og derefter leveret til en række landmænd i byens opland som svinefoder. Afsætningen for dette foder bedredes betydeligt, da man gjorde en indsats for at reklamere for produktet, bl. a. ved en præsentation på dyrskuet i Kolding i sommeren 1943, af svin opfodret med L.A.B.s Svinefoder som tilskudsfoder. Med dannelsen af »Svineproducentforeningen af 1944« blev der skabt mulighed for at udbyde bonus til de husstande, der havde samlet spild til foderet i form af halve og kvarte grise. Slagtning og udbringning fandt sted fra Det offentlige Slagtehus under stadsdyrlæge Johannes M. Sørensens kontrol.

Afsætningen af svinefoderet blev støttet af forpagter A. P. Lunden, Dyrehavegård, konsulent Ole Ruby, Svend Toft fra Drejens og A. D. Christensen, Gl. Røj.

Samtidig med indsamlingen af svinefoderet, »det våde spild«, blev der indsamlet mængder af »tørt spild«, dvs. gammelt jern, flasker, papir og allehånde pulterkammer-effekter, som på spildcentralen i

Vifdam blev sorteret og derefter transporteret videre til de forskellige opsamlingscentraler rundt i landet, hvorefter det kom den danske industri til nytte.

Stødoptagning var noget, man ikke tidligere havde beskæftiget sig med i L.A.B. i Kolding, men i foråret 1943 besluttede man at gøre noget ved det. Ved forhandling med statsskovrider Erik Las-

Stødoptagning. Det er Knud Nannestad til venstre.

sen i Sdr. Stenderup besluttede man at organisere stødoptagningen i meget nær kontakt med statsskovvæsenet og der blev også forhandlet med flere af omegnens småskove om også at foretage stødoptagning der i forening med Klaus Fog Schousbo og Knud Nannestad. I efteråret 1943 afholdtes et møde med de forskellige interesserede, hvor man drøftede organisationsformen og de allerede indhøstede erfaringer, og

man besluttede herefter at udvide produktionen. Man fik støtte fra Kolding kommune til projektet, og allerede ved udgangen af 1943 kunne man beskæftige 16 mand foruden to instruktører, Hans Jørgensen Fuglsang og Jacob Junker Jespersen, og fortjenesten ved arbejdet steg betydeligt. Det voldte ingen problemer at få stødbrændet solgt, alt blev afsat til virksomheder og private. I Århus oprettede man en central for L.A.B.s afdelinger, der derigennem kunne få afsat stødbrændet. Dette arbejde fortsattes til omkring 1950.

Indsamling af blade og frugter af forskellig slags blev også en vigtig del af L.A.B.s arbejde. Mange af de indsamlede planter var helt nødvendige for de erstatningsproduktioner, der blev sat i gang på de mange danske virksomheder. På Koldingegnen blev især medicinske planter fremskaffet i betydelige mængder. Organisatorer af dette var cand. pharm. Helge E. Mouritsen og lektor Johannes

Hjort, i første omgang ved hjælp af elever fra Kolding Gymnasium. Især havde man held med indsamling af planten soldug, der var en vigtig bestanddel i hostepreparater. I 1943 var 68 personer beskæftiget med disse indsamlinger. En lang række danske medicinalfirmaer, bl. a. Ferrosan aftog solduggen.

Gederams blev også indsamlet i meget store mængder og anvendt som væsentlig bestanddel i FDBs teblandinger. Teen blev endog eksporteret til Finland.

Direktør Vilhelm A. Vilstrup og driftsingeniør Max Mortensen fra FDB tog initiativ til indsamling af hyben, der blev brugt til vitaminprodukter af forskellig slags.

Det var ligeledes i 1943 at L.A.B.s byggeudvalg tog initiativ til en forhandling om mulighederne for at iværksætte byggeri af landarbejderboliger. Der nedsattes et udvalg med repræsentanter for Kolding byråd, Arbejdernes Andelsboligforening, Kolonihaveforbundet og L.A.B. for at iværksætte byggeri af enfamiliehuse til afhjælpning af den herskende boligmangel. Dette arbejde fortsattes senere af det i 1949 stiftede Vejle Amts Boligselskab. (Om dette se H. M. Viuffs artikel i Koldingbogen 1974).

Cykelparkeringspladser var også et af L.A.B.s initiativer. Der oprettedes fire rundt omkring i Kolding. Der var vagter ved pladserne og det gav beskæftigelse til en del pensionister.

Tøjreparationscentralen var også en spændende del af L.A.B.s ar-

bejde. Denne central blev ledet af Esther Schmidt.

Ledigheden blandt kvinder var stor samtidig med at beklædningsituationen var katastrofal. Centralen, som lå i Sct. Jørgensgade, beskæftigede op til en halv snes kvinder. For et meget ringe beløb kunne det indleverede brugte tøj blive omsyet. En kreds af damer med fru Elna Petersen i spidsen var initiativtagerne.

En dag i januar 1944 kom Thorvald Bruun, repræsentant fra det såkaldte tre-mandsudvalg i Hejnsvig kommune, ind på L.A.B.s kontor i Kolding og foreslog et samarbejde mellem landhusmødrene i Hejnsvig og husmødre i Kolding, altså et land- og bystævne. L.A.B.s kvindeudvalg tog sig af dette og stævnet afvikledes den 6. juni 1944 i Hejnsvig, Klink og Vesterhede. Alle deltagerne var indlogeret hos private, der tog sig af transport og fortæring. Det blev en festlig oplevelse, hvor man kørte i hestevogn fra hjemmene til de forskellige arrangementer rundt i sognet.

Fra efteråret 1944 var det beskæftigelsessituationen efter krigen, man tænkte mest på.

Den 13. november 1944 besluttede afdelingen af gå ind i L.A.B.s »landsomfattende beredskabsplan«. Opgaven var enkel, den skulle blot realiseres.

Vignetter: Harry Mielche.

I de 17 kommuner i Vejle amt og fem kommuner i Ribe amt, der var tilknyttet »arbejdsanvisningen« skulle ejendom for ejendom, sogn for sogn besøges for at få registreret arbejdsmulighederne i marken og på ejendommen. Hele dette arbejde blev udført af vore »under jorden arbejdende medarbejdere«. Det indsamlede materiale skulle danne grundlag for senere beskæftigelsesforslag.

I 1946 blev den store papirindsamling sat i gang. De danske papirfabrikker manglede råvarer. Genbrugstanken måtte ikke gå i stå og selv om lagerpladserne var små og der indimellem blev sagt stop p. g. a. fyldte lagre, viste det sig, at vi havde lært at tage vare på »spildet«.

Den 1. januar 1947 ansattes Viggo Andersen som ny forretningsfører, og jeg blev medlem af og senere formand for forretningsudvalget efter konsul Johs. Grønborg.

I al stilhed havde et udvalg på landsplan arbejdet med en kampagne for Danmarks genopbygning. Efter en række møder, forhandlinger m. m. kunne landets dagblade den 19. august 1948 i stort opsatte artikler meddele: »Mægtig kampagne for landets genopbygning«, der ville kunne iværksættes fra den 1. oktober 1948. Grundbog, tegninger, budget m. m. var udarbejdet ved hjælp af Lockkeys reklamebureau i Ålborg/Århus og lå klar til brug.

Indlevering af planter til indsamlingscentralen i Låsbygade.

I juni 1947 havde USAs udenrigsminister G. C. Marchall i en tale på Harvarduniversitetet tilbudt Europa en storstilet økonomisk hjælp. 16 lande i Europa, bl. a. Danmark, besluttede nu at modtage denne store økonomiske hjælp til genopbygningen og derfor droppede L.A.B. sine bestræbelser trods interesse og hjælp fra det økonomiske sekretariat.

Jeg ved godt, at tankespind og efterrationalisering kan give nogle sære tanker. Men de initiativer, som skabtes i krigsårene gav hele vort samfund, også vort snævre lokalsamfund, en følelse af samhørighed, der bragte os gennem de svære år og styrkede helheden.

Jeg er stadig overbevist om, at genbrug (spild) kan udnyttes til fremme af beskæftigelse og med den rette inspiration skabe nyt.